Il-ħajja tal-Malti fl-aħħar snin taż-żminijiet tan-Nofs

Joseph C. Camilleri
BA, DEAM, M.Ed(Pl. & Mgt)

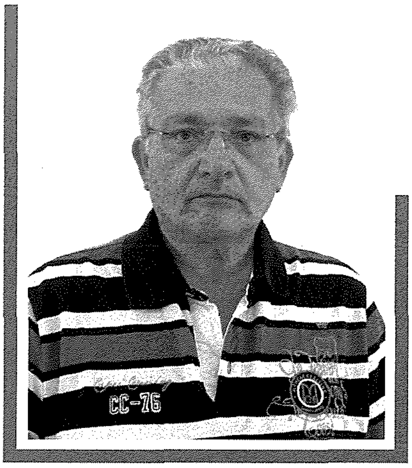

L-irħula kollha f'Malta kienu jagħmlu mal-katidral tal-Imdina. Maż-żmien in-numru ta' nies bdew joktru. L-irħula bdew jikbru u jiżdiedu. Ir-rettur tal-katidral (jew il-kappillan maġġur) ma setax ilaħħaq mal-bżonnijiet spiritwali tal-Maltin. Daħlu fix-xena qassisin oħra biex jagħtu daqqa t'id lill-kappillan. Dawn bdew jissejħu viċi kappillani. Barra minn hekk, il-Maltin kienu qed isibuha bit-tqila jmorru l-katidral biex jew jirċievu s-sagramenti jew jassistu għal xi funzjoni reliġjuża. Biex il-Maltin ikunu moqdija aħjar inħolqu l-parroċċi. L-isqof Senator de Mello fl-1436 sab li f'Malta kien hawn 10 parroċċi.

Kien hemm dritt li l-kapijiet tal-familji kienu jħallsu lill-kappillani, kull sena, għotja ta' tomna qamħ u wiżna qoton. Jekk il-kap tal-familja kien ikollu xi bhejjem kien mistenni li jagħti wkoll lill-kappillan tomna xgħir. Dawn kienu jissejħu deċmi u kienu jitħallsu kull sena fil-festa ta' San Mikiel, jiġifieri fid-29 ta' Settembru.

Il-gvern lokali

Il-gvern kien jissejjaħ l-Università. Is-setgħa tiegħu kienet f'idejn il-Kunsill tal-Poplu. L-Università ma setgħetx toħloq liġijiet, iżda setgħet taħtar uffiċjali tal-gvern, iddaħħal taxxi u jissellef flus, jaħżen u jqassam ikel. Meta tinqala' xi problema mas-Sultan, l-Università kienet taqbeż għall-poplu Malti. Il-Kunsill tal-Poplu kien immexxi mill-Ħakem (kien jissejjaħ ukoll il-kaptan tal-Virga). Dan kellu l-għajnuna ta' erba' ġurati. Il-membri tal-aristokrazzja, qassisin, nies magħrufa, negozjanti u mgħallmin tas-snajja' setgħu jinħatru kunsillieri. Barra dawn, xi taqsimiet tas-soċjetà Maltija kellhom id-dritt li jibagħtu r-rappreżentanti tagħhom fil-Kunsill. Ma' dawn kien hemm il-kuntistabbli[1], li kienu jintgħażlu bħala rappreżentanti tal-irħula b'votazzjoni fost il-kapijiet tal-familji. L-għażla kienet issir mill-poplu mmexxi mill-kappillan. Wara l-kappillan kien jibgħat javża lill-ġurati min kien il-kuntistabbli li ġie magħżul.

It-tmexxija ta' kulma jinqala' kienet f'idejn il-Kunsill iż-żgħar magħmul mill-kunsillieri. Il-kunsillieri kellhom dawn id-dmirijiet – kellu jirrappreżenta lir-raħal tiegħu fil-kunsill tal-Poplu. Kellu jieħu ħsieb l-ordni pubblika fid-distrett tiegħu, kellu jaħseb fil-proviżjon tal-ikel. Għalhekk kien jingħata lilu l-qamħ biex dan isir ħobż għan-nies tar-raħal. Fost l-uffiċjali ewlenin ta' dan il-kunsill kienu l-katapani. Dawn kienu jduru l-ħwienet biex jikkontrollaw il-prezzijiet, il-kejl u l-użin. Kull sena, għal ħabta ta' Settembru, is-sidien tal-ħwienet u bejjiegħa kienu jkunu avżati permezz ta' bandu biex jieħdu l-qisien tagħhom l-Imdina biex jaraw li dawn kienu skont il-liġi.

Il-kunsill kien jiddiskuti wkoll it-tiswija tas-swar tal-Imdina. Għat-tiswija tas-swar kienet toħroġ l-Angara, li kienet lista ta' ismijiet ta' rġiel imsejħin biex jaħdmu b'xejn fuq xi bini jew xogħol pubbliku.

Il-Gran Mastru u l-Kunsill tal-Poplu

Meta waslet l-Ordni fl-1530 il-mexxejja tal-Kavallieri bdew jippruvaw inaqqsu l-qawwa tal-Università kif ukoll tal-Kunsill tal-Poplu. L-ewwel Gran Mastru għamel pass kbir biex irażżan il-poter f'idejn il-Maltin. Hu qasam il-gvern ta' Malta fi tnejn; gvern ikkonċentrat fl-Imdina, il-kapitali ta' dawk iż-żminijiet u l-gvern il-Birgu, iċ-ċentru ġdid ta' poter, is-sede tal-Kavallieri. Mal-Birgu poġġa dawn il-parroċċi – iż-Żejtun, Ħal Qormi u Bir Miftuħ. Il-bqija marru mal-gvern tal-Imdina. Maż-żmien bdew jissejħu l-Unversità tal-Belt Valletta u tat-Tlett Ibliet (minflok dik tal-Birgu). Jieħu ħsieb it-taqsima tal-Birgu l-Gran Mastru għamel kap li kien magħżul minnu.

Il-Gran Mastru kien jaħtar kavallier li ssir magħruf bħala l-Kaptan għal kull parroċċa. Dan kien jara li kull Malti jkollu t-taħriġ meħtieġ biex issir suldat tajjeb. Kellu jara wkoll li l-armi f'idejn il-poplu kienu miżmuma tajjeb. Jekk kien ser ikun hemm xi ħbit mal-għadu dan kellu jwassal in-nies li ma kinux tajba għall-ġlied fil-kenn tas-swar tal-Birgu jew tal-Imdina.

L-ekonomija

Malta ta' dawk iż-żminijiet l-ekonomija ta' Malta ma tantx kienet fi stat tajjeb. L-ikbar daqqa ta' ħarta seħħet fl-1428 meta

l-Maltin qamu kontra t-tmexxija ta' Consalvo de Monroy u skont l-ftehim mar-re kellhom jaraw kif jiġbru għoxrin elf florin tad-deheb mit-tletin elf imwiegħda lil de Monroy biex jeħilsu minnu. Wara dan seħħ l-attakk tal-furbani f'Settembru tas-sena 1429. L-għarab kienu taħt it-tmexxija ta' Kaid Ridavan. Dawn niżlu Malta b'numru kbir ta' nies u għal tlitt ijiem ħarbtu u qerdu dak li ma setgħux iġorru magħhom. Meta telqu ħallew ħerba sħiħa li l-art ma setgħetx tinħadem u tinżara' għal ħafna snin. Ħafna familji tkissru, ħafna Maltin waqgħu lsiera u ħafna oħra nqatlu.

Fl-1453 Malta rat disastru ieħor l-iskarlatin. Sa Novembru 1455 kienu mietu biha madwar 700 ruħ, numru kbir għal dawk iż-żminijiet. Biex is-sitwazzjoni tmur għall-għar kien hawn perjodi ta' nixfa kbira. L-esporazzjoni tal-qoton naqset sewwa. L-Università talbet il-qamħ minn Sqallija biex titma' l-poplu. Daħlu miżuri biex t-taxxa tkun imnaqqsa biex il-poplu jibqa' jgħix f'Malta għax ħafna bdew jaħsbuha biex imorru Sqallija biex jgħixu hemm. Tant kemm kien hawn nuqqas ta' xita li saru diversi purċissjonijiet lejn is-Santwarju tal-Madonna tal-Mellieħa biex il-Mulej jibgħat ix-xita.

Fiż-żmien ta' qabel il-wasla tal-Kavallieri l-ħajja f'Malta kienet iebsa. Il-ġrajjiet għamlu l-ħajja aktar iebsa. It-temp lagħab il-parti tiegħu wkoll. Il-wasla tal-Kavallieri rażnet il-poter f'idejn il-Maltin iżda ġabet aktar siġurtà u l-ħsieb li xi darba taqa' lsir saret inqas f'moħħ il-Malti.

Biblijografija:

Micallef Ġużepp (Dun), Ħal Luqa, Niesha u Ġrajjietha, Malta, 1975.

Referenzi:

[1] Kuntistabbli ma kienx pulizija.

Privat għat-tfal tas-Sekondarja ta' Form 1, 2 u 3 fil-Matematika

Il-privat issir f'100 Triq Santa Marija, Ħal Tarxien

Ikun hemm lezzjonijiet anke fix-xhur tas-sajf

Ċempel 79317436 jew 21436090

SILVERCRAFT PRODUCTS LTD

MRA 018A, Marsa Industrial Estate, Marsa MRS 3000

Tel: 21898046 • Fax: 21666400

Email: info@silvercraftltd.com

Silvercraft Products Limited is a family owned business, supplier to the fibreglass industry. Our list of products includes fibreglass, tissue, resin, brush cleaners, pigments, waxes and a variety of tools and other material related to the industry.

We also produce fibreglass products for domestic and industrial use, including swimming pools, sewage treatment plants, tanks, bowsers and other tailor-made products to suit the needs of our variegated clientele.

You are more than welcome to forward us your projects for a detailed quotation or visit our shop for your DIY tasks.